

Valsts ieņēmumu dienests

Informatīvais materiāls

Valsts ieņēmumu dienesta ieteikumi darījuma partnera un darījuma riska novērtēšanai

Kāpēc labticīgam nodokļu maksātājam būtu jāvērtē potenciālais darījuma partneris?

Komercdarbība ir pakļauta dažādiem riskiem, kas saistīti gan ar darījumu partneru iespējamu saistību neizpildi, gan iespējamām nodokļu sekām, iesaistoties krāpnieciskos darījumos, lai gūtu fiskālas priekšrocības pievienotās vērtības nodokļa veidā, tādējādi rūpīga darījumu partneru izvēle ir viens no nodokļu risku samazināšanas pasākumiem.

Nodokļu maksātāja interesēs ir iegūt pēc iespējas pilnīgāku informāciju par potenciālo darījuma partneri, kas ļautu novērtēt tā uzticamību un atbildīgi pieņemt lēmumu par darījuma veikšanu vai arī atteikšanos no tā.

Ko nodokļu maksātājs var darīt, lai netiktu iesaistīts krāpnieciskos darījumos?

Lai palīdzētu nodokļu maksātājiem izvairīties no negodprātīgiem darījumu partneriem, Valsts ieņēmumu dienests ir apkopojis iespējamās informācijas iegūšanas avotus, ko nodokļu maksātājs var izmantot, veicot darījuma partnera uzticamības novērtēšanu, un piedāvā iespējamās darījuma partnera uzticamības novērtēšanas piemērus.

Kā veikt darījuma partnera uzticamības izvērtēšanu? – IZPĒTIET DARĪJUMA PARTNERI!

Vērtējot darījuma partnera uzticamību, nodokļu maksātājam ir jāizvērtē informācija par darījuma partneri un darījuma apstākļiem, cik konkrēts un likumīgs ir darījuma priekšmets, vai darījums ar šo priekšmetu nav aizliegts, ierobežots, vai notikusi vienošanās par darījuma būtiskām sastāvdaļām un darījuma formu.

Lai izvērtētu darījuma partneri, nodokļu maksātājs var izmantot publiski pieejamos datus. Lielākā daļa publiskas informācijas ir pieejama elektroniskā veidā valsts un pašvaldību iestāžu, kā arī komersantu izveidotajos reģistros un datubāzēs. Datu iegūšana no komersantu uzturētajiem reģistriem un datubāzēm var būt maksas pakalpojums.

Nodokļu maksātājs var iegūt nepieciešamo informāciju arī tieši no darījuma partnera, izmantojot tā tīmekļa vietnē publicēto informāciju. Ja pieprasītā

informācija nav uzskatāma par komercnoslēpumu, taču darījuma partneris atsakās to sniegt, ir jāizvērtē iespējamie atteikuma iemesli un to ietekme uz darījuma norisi.

Informāciju, kuras publiskumu nodrošina Valsts ieņēmumu dienests, var iegūt tīmekļa vietnē www.vid.gov.lv.

1.solis. Valsts ieņēmumu dienesta tīmekļa vietnē esošās pamatinformācijas par darījuma partneri izvērtēšana

Valsts ieņēmumu dienesta tīmekļa vietnes sadaļā “Publiskojamo datu bāze” var iegūt galveno informāciju par nodokļu maksātāju un tā darbības rezultātiem darījuma partneru uzticamības izvērtēšanas veikšanai.

Ievadot darījuma partnera reģistrācijas numuru Valsts ieņēmumu dienesta tīmekļa vietnē https://www6.vid.gov.lv/VID_PDB, var iegūt šādu informāciju:

1. Darījuma partnera pamatdarbības veids (NACE kods)

Nodokļu maksātājam ir jāizvērtē, vai darījuma partnera piedāvātais darījums atbilst darījuma partnera norādītajam pamatdarbības veidam. Ja darījuma partneris piedāvā veikt darījumus, kas nav saistīti ar tā pamatdarbības veidu, Valsts ieņēmumu dienests iesaka šo apstākli vērtēt kā potenciālu darījuma partnera neuzticamības pazīmi.

2. Vai darījuma partneris ir pievienotās vērtības nodokļa maksātājs

Ja nodokļu maksātājs vēlas izmantot Pievienotās vērtības nodokļa likumā noteiktās tiesības atskaitīt priekšnodokli no valsts budžetā maksājamās nodokļa summas vai nodokli par nodokļu maksātāja sniegtajiem pakalpojumiem un preču piegādēm valsts budžetā maksā pakalpojumu vai preču saņēmējs, nodokļu maksātājam ir pienākums pārbaudīt, vai darījuma partneris ir reģistrēts pievienotās vērtības nodokļa maksātājs (Pievienotās vērtības nodokļa likuma 84.panta ceturtā daļa un 92.panta sestā daļa).

Ja darījuma partneris ir bijis izslēgts no Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistra, Valsts ieņēmumu dienests iesaka šo apstākli vērtēt kā potenciālu darījuma partnera neuzticamības pazīmi.

Ir jāpievērš uzmanība arī darījuma partnera reģistrācijas datumam Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā. Ja darījuma partneris ir jaunreģistrēta komercsabiedrība, bet tiek piedāvāti liela apjoma darījumi par augstu vērtību, Valsts ieņēmumu dienests iesaka šo apstākli vērtēt kā potenciālu darījuma partnera neuzticamības pazīmi.

3. Vai darījuma partnerim ir/nav apturēta saimnieciskā darbība

Saskaņā ar likuma “Par nodokļiem un nodevām” 15.panta pirmās daļas 13.punktu nodokļu maksātājam ir pienākums ievērot aizliegumu pildīt maksājumu

saistības vai veikt darījumus ar nodokļu maksātāju, kuram Valsts ieņēmumu dienests apturējis saimniecisko darbību.

Ja darījuma partnera saimnieciskā darbība iepriekš bija apturēta, Valsts ieņēmumu dienests iesaka šo apstākli vērtēt kā potenciālu darījuma partnera neuzticamības pazīmi.

4. Informāciju par darījuma partnera struktūrvienībām

Izvērtējot informāciju par darījuma partnera struktūrvienībām, ir jāpievērš uzmanība apstākļiem, kuri var norādīt uz darījuma partnera neuzticamību. Piemēram, viens no darījuma partnera neuzticamības apstākļiem ir, ja darījuma partnera juridiskā adrese ir dzīvoklis, turklāt nav citas struktūrvienības, kur tiktu veikta saimnieciskā darbība, it īpaši, ja tiek piedāvāti liela apjoma darījumi par augstu vērtību.

Informācija par nodokļu maksātāja struktūrvienībām ir jāvērtē arī kontekstā ar darījuma partnera piedāvātā darījuma būtību, proti, vai darījuma partnera rīcībā ir nepieciešamie resursi, lai nodrošinātu piedāvātos nosacījumus, vai ir attiecīgā materiāli tehniskā bāze, lai uzglabātu precī un nodrošinātu speciālu glabāšanas režīmu u.c.

Ir jāizvērtē, vai darījuma partnera juridiskā adrese ir telpa, kura nav biznesa komplekss, taču vienlaikus ir daudzu citu personu juridiskā adrese. Informāciju par vienā adresē reģistrētajiem nodokļu maksātājiem var iegūt Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra datubāzēs.

5. Informācija par darījuma partnerim Valsts ieņēmumu dienestā reģistrētajām elektroniskajām ierīcēm un iekārtām

Ja darījumu partneris veic darījumus skaidrā naudā vai ar maksājumu kartēm mazumtirdzniecībā, jāpievērš uzmanība, vai darījumu partnerim ir reģistrēta elektroniskā ierīce vai iekārta uzņēmuma saimnieciskās veikšanas darbības vietā (juridiskajā adresē vai struktūrvienībā). Ja ir pieejams elektroniskās ierīces čeks, jāpārlecinās, vai čekā norādītais ierīces šasijas numurs atbilst Valsts ieņēmumu dienestā reģistrētajam.

6. Informācija par darījuma partnera Valsts ieņēmumu dienesta administrēto nodokļu (nodevu) parādiem

Nodokļu maksātājam ir jāizvērtē darījuma partnera maksājumu veikšanas disciplīna. Valsts ieņēmumu dienests apkopo informāciju par nodokļu maksātāju Valsts ieņēmumu dienesta administrēto nodokļu (nodevu) parādiem noteiktajos datumos – vismaz divas reizes mēnesī. Piemēram, darījuma partnera maksājuma veikšanas disciplīna ir apšaubāma, ja darījuma partnerim ir Valsts ieņēmumu dienesta administrēto nodokļu (nodevu) parādi.

7. Informācija par darījuma partnera taksācijas gadā samaksāto Valsts ieņēmumu dienesta administrēto nodokļu kopsummu

Nodokļu maksātājam ir jāpievērš uzmanība darījuma partnera samaksāto Valsts ieņēmumu dienesta administrēto nodokļu kopsummai un darbinieku skaitam, vai darījuma partnera rīcībā ir nepieciešamie resursi, t.sk. darbinieki, lai sniegtu pakalpojumu.

2.solis. Tīmekļa vietnēs esošās informācijas par darījuma partneri izvērtēšana

Izmantojot dažādās tīmekļa vietnēs esošos meklēšanas rīkus, var iegūt publiskajā telpā esošo informāciju par darījuma partneri. Izvērtējot tīmekļa vietnēs esošo informāciju, ir lietderīgi iepazīties ar šajās vietnēs pieejamo informāciju saistībā ar saņemtajām sūdzībām par darījuma partneri.

Ja par darījumu partneri publiskajā telpā nevar atrast informāciju, piemēram, par tā veicamo darbību, piegādāto preču un/vai sniegto pakalpojumu kvalitāti, tam nav izveidota tīmekļa vietne, Valsts ieņēmumu dienests iesaka šo apstākli vērtēt kā potenciālu darījuma partnera neuzticamības pazīmi.

Papildus nodokļu maksātājam ir jābūt uzmanīgam, ja darījuma partnera tīmekļa vietnē nav norādīti visi uzņēmuma rekvizīti, tīmekļa vietnē esošā informācija ir pieticīga, vispārīga un rada priekšstatu, ka tā ir tikai uzņēmuma “vizītkarte”. Tas viss var norādīt uz iespējamo darījuma partnera neuzticamību.

Nodokļu maksātājam ir jābūt piesardzīgam, ja individuāli tiek piedāvātas tirgū plaši pieejamas preces vai pakalpojumi, taču publiski šādi darījuma partnera piedāvājumi nav atrodamī (piemēram, precei vai pakalpojumam nav reklāmas vai piedāvājumu internetā, darījuma partnerim nav tirdzniecības vietas).

Iegūstot dažādu publiski pieejamo informāciju, nodokļu maksātājs var pārliecināties, vai darījuma partneris ir reģistrēts un ieguvis nepieciešamās atļaujas un licences (ja darbība ir licencējama), vai darījumu veic persona, kura ir tiesīga rīkoties darījuma partnera vārdā, vai darījuma partneris izpilda maksājumu saistības, tam ir nepieciešamie personāla un materiālie resursi¹, lai nodrošinātu piedāvātās preces piegādi vai pakalpojuma sniegšanu atbilstošā kvalitātē u.c.

Plašu informāciju par darījuma partneri, piemēram, par komercsabiedrības pamatdarbības veidu, apgrozījumu, pamatkapitāla izmaiņām, saistībām, materiāli tehniskās bāzes apjomu un vidējo darbinieku skaitu publicētajos gada pārskatos var iegūt arī no Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra datubāzes.

¹ Ja informācijas iegūšanai par materiālajiem resursiem tiek izmantota darījuma partnera bilance, jāņem vērā, ka tā atspoguļo stāvokli uz konkrētu datumu.

Izvērtējot darījuma partneri, ir ieteicams izmantot minēto uzņēmumu, piedāvāto uzņēmumu salīdzinošo rādītāju analīzi, t.sk. informāciju par darījuma partnera:

- peļņas/zaudējuma rādītājiem – uz iespējamo darījuma partnera neuzticamību var norādīt apstāklis, ka tas vairākus gadus pēc kārtas strādā ar zaudējumiem;
- apgrozījumu sadalījumā pa gadiem – uz darījuma partnera neuzticamību var norādīt apstāklis, ja tas iepriekšējos gados ir bijis neaktīvs, t.i., uzrādījis mazu apgrozījumu, taču tiek piedāvāti darījumi lielos apjomos;
- apgrozījumu kontekstā ar samaksātajiem nodokļiem – uz iespējamo darījuma partnera neuzticamību var norādīt apstāklis, ka nodokļu maksātājam ir liels apgrozījums, taču valsts budžeta iemaksātie nodokļi ir salīdzinoši nelieli. Tāpat ir jāpievērš uzmanība iemaksāto nodokļu struktūrai, vai tie ir tikai algas nodokļi, vai arī darījuma partneris veic pievienotās vērtības nodokļa un uzņēmumu ienākuma nodokļa iemaksas valsts budžetā;
- reģistrētais pamatkapitāls – uz darījumu partnera neuzticamību var norādīt neliels pamatkapitāls;
- likviditātes rādītājiem – rādītājs sniedz priekšstatu par darījuma partnera spēju tikt galā ar savām īstermiņa saistībām un īstermiņa finanšu riskiem, ja tādi rodas;
- rentabilitātes rādītājiem – rādītājs sniedz priekšstatu par darījuma partnera saimnieciskās darbības rezultātiem salīdzinājumā ar citiem nodokļu maksātājiem, kuri darbojas tajā pašā nozarē.

3.solis. Darījuma apstākļu izvērtēšana

Informācija, ko par plānotā darījuma organizēšanu var iegūt tieši no darījuma partnera:

- vai darījuma partneris pats nodrošina preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu;
- vai darījuma partneris ir tikai starpnieks un tālāk darījuma veikšanu uztic citām personām;
- darījuma partnera pieredzi līdzīgu darījumu veikšanā, kas īpaši būtiski ir, ja tiek piegādāta tehnoloģiski sarežģīta prece vai sniegti pakalpojumi, piesaistot kvalificētus speciālistus.

Lai pārbaudītu potenciālā darījuma partnera sniegto informāciju, ja nepieciešams, var lūgt atsauksmes.

Darījuma partnera rīcība, kura varētu norādīt uz iespējamo darījuma partnera neuzticamību:

1. Darījuma partnera pārstāvji ir apšaubāmi

Ja darījumu partneri pārstāv persona, kura nav pilnvarota to darīt vai kuras identitāte nav pārbaudīta, Valsts ieņēmumu dienests iesaka šo apstākli vērtēt kā darījuma partnera neuzticamības pazīmi.

Uz darījuma partnera neuzticamību norāda arī apstākļi, ja darījuma partnera amatpersonas ir tikai ārvalstu personas un darījumu partneru Latvijā pārstāv pilnvarota persona.

Savukārt, ja darījuma partnera amatpersona vienlaikus ir amatpersona vairākos uzņēmumos, nodokļu maksātājam būtu lietderīgi iegūt priekšstatu un iepazīties ar informāciju par visiem šiem uzņēmumiem.

Nodokļu maksātājam ir jābūt piesardzīgam arī gadījumos, ja darījuma partnera – nodokļu maksātāja – īpašnieki, amatpersonas, darbinieki iepriekš ir pārstāvējuši citu nodokļu maksātāju, taču ir izveidojuši jaunu uzņēmumu līdzīgu darbību veikšanai. Kaut gan šajā gadījumā šķēršļu sadarbībai nav, taču, ja ir zināmi iepriekšējā uzņēmuma rekvizīti, Valsts ieņēmumu dienests iesaka pārliecināties, vai iepriekšējam uzņēmumam nav apturēta saimnieciskā darbība, vai nav izslēgts no Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistra, vai nav nodokļu parādu, un šos apstākļus vērtēt kā potenciālu darījuma partnera neuzticamības pazīmi.

2. Darījuma noslēgšanas vieta

Par darījuma partnera neuzticamību var liecināt arī apstākļi, ka darījuma partneris izvairās no pārrunu veikšanas un darījumu slēgšanas savā birojā vai saimnieciskās darbības veikšanas vietā, kas tādējādi neļauj gūt priekšstatu par darījumu partnera saimniecisko darbību, spēju organizēt preču/pakalpojumu piegādes un var radīt aizdomas par darījumu partnera reālu saimniecisko darbību.

Nodokļu maksātājam ir jābūt piesardzīgam arī gadījumos, ja darījuma partnera birojs nav labiekārtots, piemēram, biroja telpā atrodas tikai galds, krēsls un dators.

3. Darījuma apjomi ir lieli un ar augstu vērtību

Uz darījuma partnera neuzticamību norāda apstākļi, ja darījuma partnerim ir minimāls vai nesamērīgi mazs pamatkapitāls vai arī tam ir liels kredītsaistību apmērs, vai arī iepriekšējos gados ir bijis mazs apgrozījums, bet tiek piedāvāti liela apjoma darījumi par augstu vērtību. Īpaši jāizvērtē tādu darījumu veikšana, ja darījuma partneris piedāvā veikt liela apjoma/lielas vērtības darījumus, neslēdzot rakstveida sadarbības līgumu.

4. Pārāk labi darījuma nosacījumi un preču cena

Nodokļu maksātājam ir jābūt uzmanīgam, ja darījuma partneris piedāvā preču un/vai pakalpojumu cenu, kas ir zemāka par šo preču ražotāja vai oficiālā izplatītāja piedāvāto cenu, ir vienāda vai zemāka par tirgū piedāvāto cenu tādām pašām vai pēc ekonomiskās būtības un satura līdzīgām precēm vai pakalpojumiem. Zemāka preču un/vai pakalpojuma cena var norādīt uz darījuma partnera iespējamo iesaistīšanos pievienotās vērtības nodokļa shēmās, kuru nolūks ir līdz minimumam samazināt maksājamo pievienotās vērtības nodokli vai pat izkrāpt to. Šādu shēmu pamatā ir “fiktīvu” uzņēmumu iesaistīšana un “fiktīvu” rēķinu izrakstīšana par neesošiem darījumiem. Tādējādi nodokļu maksātāji gan samazina apliekamo

peļņu, gan nepamatoti atskaita pievienotās vērtības nodokļa priekšnodokli, kas ir par pamatu ekonomiski nepamatotai zemas cenas veidošanai.

Ja darījuma partneris piedāvā preces – tehnoloģiski sarežģītas iekārtas – bez specifikācijas, tehniskās dokumentācijas, nenodrošina lietotāju apmācību, iekārtu uzstādīšanu, apkalpošanu un remontu, Valsts ieņēmumu dienests iesaka šos apstākļus vērtēt kā darījumu partnera neuzticamības pazīmi.

Savukārt apstāklis, ka darījuma partneris iesaka pircēju, kam tālāk pārdot preces tieši tādā pašā daudzumā un komplektācijā, kā piedāvājis darījuma partneris, darījumam ir iepriekš noteikta komerciāli un finansiāli nepamatota zema peļņas norma, norāda, ka darījuma partneris nav uzticams.

Valsts ieņēmumu dienests iesaka darījuma partneri vērtēt kā potenciāli neuzticamu arī gadījumos, ja darījuma partneris, neprasot nekādu nodrošinājumu, piemēram, bankas garantijas, piedāvā veikt liela apjoma darījumus, kuros nodokļu maksātājam nav nekāda komercriskas, piemēram, nav pienākuma maksāt par precēm, līdz klients nav samaksājis.

5. Prece nav apdrošināta

Par darījuma partnera neuzticamību var liecināt apstāklis, ja darījuma partneris piedāvā vērtīgu preču piegādi, taču nenodrošina to apdrošināšanu vai īpašu transportēšanas kārtību.

6. Nepilnīgi darījuma dokumenti

Nodokļu maksātājam ir jāpievērš uzmanība darījuma dokumentiem. Ja darījuma dokumenti tiek noformēti nepilnīgi, nekvalitatīvi un kļūdaini, tas var norādīt uz darījuma partnera neuzticamību. Darījuma dokumentā norādītajai informācijai ir jāatbilst nosacījumiem par darījuma faktiskajiem apstākļiem (apmaksas, transportēšanas nosacījumi, cita persona, kas piegādā vai izsniedz preci, vai sniedz pakalpojumu u.tml.).

Nodokļu maksātājam ir kritiski jāizvērtē darījums, ja darījuma partneris nevar uzrādīt/sniegt dokumentus un informāciju par preču izcelsmi, ražotāju, preču specifikāciju, ja tādai ir jābūt, kvalitātes atbilstību.

7. Norēķinu kārtība neatbilst nodokļu maksātāja parastajai komercpraksei

Nodokļu maksātājam ir jābūt uzmanīgam, ja darījuma partnera piedāvātā norēķinu kārtība neatbilst nodokļu maksātāja parastajai komercpraksei saistībā ar preču/pakalpojumu finansēšanu un norēķiniem. Piemēram, ja darījuma partneris pieprasa norēķināties skaidrā naudā, it īpaši gadījumos, ja normatīvais regulējums paredz tikai bezskaidras naudas norēķinus (piemēram, vairumtirdzniecībā, akcīzes preces, būvniecības pakalpojumi, mobilie telefoni, planšetdatori, klēpjatori un integrālās shēmas ierīces, graudaugi un tehniskās kultūras), Valsts ieņēmumu dienests iesaka šo apstākli vērtēt kā potenciālu darījuma partnera neuzticamības pazīmi. Savukārt apstāklis, ka darījuma partneris pieprasa norēķināties skaidrā naudā, norēķinu summu sadalot vairākos maksājumos, kas nepārsniedz 1500 euro,

norāda uz iespējamu izvairīšanos no savstarpēji skaidrā naudā veikto darījumu deklarēšanas pienākuma.

Uz darījuma partnera potenciālu neuzticamību var norādīt arī apstāklis, ka darījuma partneris pieprasa veikt maksājumus par piegādāto preci vai saņemto pakalpojumu trešajai personai vai maksājumus uz ārvalstu norēķinu kontu, it īpaši, ja tas ir atvērts zemu nodokļu vai beznodokļu valsts kredītiestādē, vai uz kontu ārvalsts maksājuma vai elektroniskās naudas iestādē, vai norēķināties ar kriptovalūtu.

8. Preču piegāde no trešajām personām

Ja, slēdzot darījumu tiek atrunāts, ka preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu nodrošina citas personas, šo apstākli Valsts ieņēmumu dienests iesaka vērtēt kā potenciālu darījuma partnera neuzticamības pazīmi.

9. Darījumi ar pārtikas precēm

Ja darījuma partneris piedāvā veikt pārtikas preču iegādes darījumus, nodokļu maksātājam ir jāpārlicinās, vai pārtikas preču pārdevējs ir reģistrēts Pārtikas un veterinārajā dienestā, pārbaudot informāciju Pārtikas un veterinārā dienesta tīmekļa vietnē, nepieciešamības gadījumā sazinoties ar dienestu. Kaut gan fakts, ka nodokļu maksātājs ir reģistrēts Pārtikas un veterinārajā dienestā, nepārprotami nenorāda uz nodokļu maksātāja uzticamību, tādējādi ir jāņem vērā arī citi darījuma apstākļi.

Uz darījuma partnera iespējamo neuzticamību var norādīt starpniecības pakalpojumu piedāvājums, piemēram, ja piedāvātās preces no ražotāja vai vairumtirgotāja ārvalstīs tiek piedāvāts nogādāt preču saņēmējam bez pārkraušanas, uzglabāšanas u.c. darbībām. Šādos gadījumos ir rūpīgi jāizvērtē starpnieka loma konkrētajā darījumā, vai šāds starpnieks vispār ir nepieciešams.

Tāpat ļoti būtiski ir izvērtēt, vai darījuma partnera rīcībā ir nepieciešamie resursi, lai nodrošinātu piedāvātos nosacījumus, vai ir attiecīgā materiāli tehniskā bāze, lai uzglabātu preci un nodrošinātu speciālu glabāšanas režīmu, piemēram, saldēšanas iekārtas u.c.

10. Darījumi ar transportlīdzekļiem

Nodokļu maksātājam ir jābūt piesardzīgam, ja:

- darījumu partneris – juridiska persona – piedāvā iegādāties transportlīdzekli un tam nav reģistrēta transportlīdzekļu tirdzniecības vieta VAS “Ceļu satiksmes drošības direkcija”;
- darījumu partneris – fiziskā persona –, kas transportlīdzekļa reģistrācijas apliecībā nav reģistrēts kā transportlīdzekļa īpašnieks, piedāvā iegādāties transportlīdzekli.

Kādus papildu informācijas avotus var izmantot darījuma partnera pārbaudei?

Šajā informatīvajā materiālā piedāvāto darījuma partnera neuzticamības pazīmju saraksts nav pilnīgs, tādējādi nodokļu maksātājam, atkarībā no attiecīgās nozares specifikas, darījuma veida un pieejamās informācijas apjoma, ieteicams patstāvīgi izvēlēties atbilstošāko rīcību darījuma partnera uzticamības novērtēšanai.

Dažas noderīgas saites publiskajās datubāzēs, kuras iepriekš nav minētas:

1) darījuma partnerim Valsts ieņēmumu dienestā reģistrētās darījumu apliecināšās kvītis (ja norēķini veikti skaidrā naudā un ir zināms kvīts sērija un numurs);

Elektroniskā veidā informāciju var iegūt www.vid.gov.lv → Publiskojamo datu bāze → Darījumu apliecināšās kvītis.

2) darījuma partnerim izsniegtās licences vai atļaujas, ja darījums ir saistīts ar licencējamu komercdarbību;

Attiecībā uz izsniegtajām licencēm akcīzes preču aprites jomā informāciju elektroniskā veidā var iegūt www.vid.gov.lv → Publiskojamo datu bāze → Speciālas atļaujas (licences) un izziņas darbībām ar akcīzes precēm.

Informācija par citu valsts un pašvaldību iestāžu izsniegtajām licencēm vai atļaujām meklējama šo iestāžu tīmekļa vietnēs, publicētajos reģistros (piemēram, būvkomersantu reģistrā – <https://bis.gov.lv/bisp> → Būvkomersanti) vai sazinoties ar attiecīgās licences vai atļaujas izdevējiestādi.

3) informācija par darījuma partnerim ierosināto maksātnespējas procesu;

Informāciju par maksātnespējas procesa pasludināšanu un statusu, t.sk. arī vēsturisko informāciju par izbeigtajiem procesiem var iegūt www.ur.gov.lv → UR reģistri → Maksātnespējas reģistrs.

4) darījuma partnera – citas Eiropas Savienības dalībvalsts nodokļu maksātāja – derīgs pievienotās vērtības nodokļa reģistrācijas numurs (Pievienotās vērtības nodokļa likuma 43.panta ceturtās daļas 1.punkts);

Elektroniskā veidā informāciju var iegūt www.vid.gov.lv → Publiskojamo datu bāze → Citu ES dalībvalstu ar PVN apliekamās personas).

5) darījuma partnera Eiropas Savienības akcīzes preču noliktavu, noliktavu turētāju un apstiprināto tirgotāju informācijas sistēmā (SEED) iekļauto akcīzes identifikācijas numuru derīgumu;

Elektroniskā veidā informāciju var iegūt www.vid.gov.lv → Publiskojamo datu bāze → ES akcīzes nodokļa maksātāji

6) darījuma partnera – fiziskās personas – nodokļu maksātāja reģistrācijas dati.

Elektroniskā veidā (www.vid.gov.lv → Publiskojamo datu bāze → Saimnieciskās darbības veicēji, VID reģistrētās juridiskās personas un citas personas) var pārbaudīt, vai persona ir reģistrēta Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu maksātāju reģistrā kā saimnieciskās darbības veicēja vai patentmaksas maksātāja, vai ir paziņojusi par saimnieciskās darbības veikšanu, ja normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos var neregistrēties kā saimnieciskās darbības veicēja.

Tāpat elektroniskā veidā (www.vid.gov.lv → Publiskojamo datu bāze → Citu ES dalībvalstu fizisko personu nodokļu maksātāja identifikācijas numura pārbaude) var pārbaudīt citu Eiropas Savienības dalībvalstu fizisko personu nodokļu maksātāju identifikācijas numuru derīgumu.

Ko darīt, ja nodokļu maksātāja iegūtā informācija liek šaubīties par darījuma partnera uzticamību un norāda uz darījuma riskiem?

Ja nodokļu maksātāja iegūtā informācija liek šaubīties par darījuma partnera uzticamību un norāda uz darījuma riskiem, Valsts ieņēmumu dienests iesaka rūpīgi izvērtēt sadarbību ar šo darījuma partneri, ņemot vērā iespējamo darījuma partnera saistību neizpildi, kā arī apstākli, ka nodokļu maksātājs var tikt iesaistīts pievienotās vērtības nodokļa izkrāpšanas shēmā. Ja nodokļu maksātājs izvēlas turpināt vai uzsākt sadarbību ar jaunu darījuma partneri, par kuru pieejamā informācija liecina, ka tas ir potenciāli aizdomīgs, nodokļu maksātājam pašam jāuzņemas risks par valsts budžetā pilnā apmērā neiemaksāto pievienotās vērtības nodokli.

Ko nosaka normatīvie akti?

Nodokļu normatīvie akti nosaka gadījumus, kad nodokļu maksātājam ir pienākums iegūt un pārbaudīt informāciju par darījuma partneri.

Tiesu judikatūrā ir nostiprinājusies atziņa, ka tikai nodokļu maksātājs, kurš nezināja vai nevarēja zināt, ka attiecīgo darījumu piegādātājs bija iecerējis kā krāpšanu vai cits darījums, kas ietilpst piegādes ķēdē pirms vai pēc nodokļa maksātāja veiktā darījuma, ir saistīts ar pievienotās vērtības nodokļa izkrāpšanu, nevar tikt sodīts ar priekšnodokļa atskaitīšanas tiesību atteikumu.²

Arī no Eiropas Savienības Tiesas judikatūras atziņām secināms, ka pasākumu, kuri konkrētā gadījumā var tikt saprātīgi prasīti no nodokļa maksātāja, kurš vēlas izmantot tiesības uz pievienotās vērtības nodokļa atskaitīšanu, lai pārliecinātos, ka viņa darījumi neietilpst kāda augšupējās ķēdes tirgus dalībnieka izdarītā krāpšanā, noteikšana ir atkarīga galvenokārt no šī konkrētā gadījuma apstākļiem.

Ja ir norādes, kas pieļauj aizdomas par nelikumību vai krāpšanas esību, informētam tirgus dalībniekam varētu atbilstoši lietas apstākļiem tikt noteikts pienākums noskaidrot informāciju par citu tirgus dalībnieku, no kura viņš ir iecerējis pirkt preces vai pakalpojumus, lai pārliecinātos par viņa uzticamību. Taču valsts tiesai, kurai tiek lūgts izlemt, vai kādā konkrētā gadījumā ar nodokli apliekams darījums nav noticis, un kurā nodokļu administrācija it īpaši pamatojas uz rēķina izsniedzēja izdarītiem pārkāpumiem, ir jānodrošina, lai pierādījumu vērtējums netieši neradītu rēķina saņēmējam pienākumu pārbaudīt savu darījuma partneri, kas tam principā nav jādara. Tomēr, ja apstrīdēto nodokļu rēķinu saņēmēja uzrādītajos dokumentos arī ir konstatēti pārkāpumi, tas ir jāņem vērā, valsts tiesai veicot visaptverošu novērtējumu.³

² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013.gada 7.maija spriedums SKA-14/2013.

³ Eiropas Savienības Tiesas 2013.gada 28.februāra rīkojuma lietā Nr.C-563 Forwards V 39. - 43.punkts.

Vai šis informatīvais materiāls nodokļu maksātājam ir saistošs?

Informatīvajam materiālam ir ieteikuma raksturs, tādējādi tas vien, ka nodokļu maksātājs nav veicis darījuma partnera uzticamības pārbaudi un darījuma riska novērtējumu, pats par sevi nevar radīt nodokļu maksātājam negatīvas sekas. Taču, izvērtējot apstākli, vai nodokļu maksātājs zināja vai viņam vajadzēja zināt par iesaistīšanos darījumu ķēdē, lai gūtu fiskālas priekšrocības pievienotās vērtības nodokļa veidā, fakts, ka nodokļu maksātājs nav veicis saprātīgus pasākumus darījuma partnera uzticamības pārbaudei, var norādīt, ka viņš nav rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks.

Tāpat jāņem vērā, ka šajā informatīvajā materiālā ieteikto pasākumu veikšana nav pamats nodokļu maksātāja tiesiskajai palāvībai, ka nodokļu kontroles pasākumu rezultātā nevar tikt precizēti nodokļu maksājumi, kas noteikti par darījumiem ar darījuma partneri, kura uzticamību nodokļu maksātājs ir novērtējis.

Informatīvais materiāls aktualizēts
2017.gada 23.oktobrī